

עזרה לפליטים: אמנים מצריים, ברכבת הרחמים

— הושבים כחוק

משכן פליטים: מערה ליד עזה

— אך ורק

במרחב

מצרים

הרצל ושאיפות מצרים

עתונאי אמריקאי שהגיע השבוע מקהיר תיאר את המצב שם כך: "תאר לעצמך את מצב היהודים לפני 50 שנה. מופיע אדם כמו תיאודור הרצל ומגשים בבת אחת את כל האידיאלים של העם היהודי. לא משך שנים של קונגרסים ומשא ומתן — אלא תוך חודשים אחדים, מאלץ את העולם לקבל את רעיון המדינה היהודית ולהקימה. כך, בערך, מרגישים עתה המצרים. משך עשרות שנים חזרו והודישו מנהיגיהם כי אין טעם למדינה מצרית בלי איחוד עם הסודאן ופינוי הצבא הבריטי. ועתה, ששה חודשים לאחר שליחת אפור עלה לשלטון, מתגשמות כל השאיפות הנכספות."

סיוור שנגמר בחזרה. בתחילת השבוע באה ההודעה הראשונה: בריטיה חתמה על הסכם עם מצרים בדבר עתיד הסודאן, קיבלה את כל תביעות מצרים בשטח זה. גיב הכריז מיד על היום כעל חג לאומי, בחרטום יצאו המוני סודאנים לחזות בביצע צבאי משותף של אנגלים, מצרים וסודאנים. גיבור היום היה הסאג (מיג'ור) סאלח סאלם, האיש שיצא לסיוור בג'ונגלים של סודאן הדרומית וחזר לקהיר עם חתימות ראשי השבטים הסודאניים על הסכם המי צד עם תביעות מצרים (העולם הזה 795).

ההודעה השניה היתה חשובה עוד יותר, אם כי לא הכילה כל סיבה גלויה לצהלה: השיחות עם האנגלים על פינוי הסואץ עומדות להתחיל תוך ימים ספורים. הודעתו של גיב היתה קצרה ושיגרתית: הריסוח שגשג תח בעתונות האנגלית היה הרבה יותר מעניין.

כמעט בלי יוצא מן הכלל, ניבאו עתוני אנגליה כי הפעם יסתיימו השיחות בתוצאה מעשית: משרד החוץ הבריטי, והמטה הדיפלומטי, כבר גמרו אומר לפנות את צבאם ממצרים. דעת המטה הכללי כי אין ערך לבסיסים בארץ שאוכלוסיתה עוינת, ניצחה את שמרנותם של המדינאים.

סודי, לא לפרטים. המורת הסכמת לפנות, דורשים האנגלים, כנראה, הכרזה כי גיב על הצטרפות מצרים לברית הגנה מדי חבית. אולם גיב כבר הכריז ברבים כי לא יתחייב לשום דבר כל עוד לא ירכימו את אנגלים לצאת. "פינוי ללא תנאי" היא עתה סיסמת המדיניות המצרית. נסיגה כלשהי עלולה לפגוע קשות בפרסטיז' של גיב. הפשרה היתה, כנראה, חתימת חוזה סודי, לא לפרסום, בו יסכים גיב להצטרף לברית הגנה. המשא ומתן הרשמי על הצטרפות יבוא רק לאחר חתימת חוזה הפינוי, ולאחר שידולים אנגלים ואמריקאים.

הכלב המאובזב. ישנה קריקטורה אינ גלית מפורסמת, המראה כלבמירון שהצליח סוף סוף להשיג את ארנבת המכתח שבי יתחייב מיווצר כלבם מירצים (עלידי חשמל) לפני הכלבים כדי לאלץ לרוץ מהר. הכלב נועץ את שיניו בארנבת הקרה וכמעט מת מאכזבה. גיב יודע כי אותו מצב עלול להוציא ממצרים כאשר יוגשמו סוף סוף ה"אידיאלים של איחוד עם הסודאן ופינוי הסואץ."

הוא רוצה להתכונן כבר עתה, הכין שורה שלכה של אידיאלים חדשים. לרוב אלה

אחריו דיבר שר החוץ, משה שרת, בעיר בית מלוטשת, עשירת ביטויים ספרותיים. הכריז: "אנחנו יודעים שבעית שיקום הפליטים טים טרם מצאה את פתרונה המלא, אך בי כותנתנו לעשות את כל המאמצים כדי לקדם את שיקומם של הפליטים ולהסכם ליסוד יוצר במדינה."

בהמשך זכריו, הבחיר שר החוץ כי הכוונה היתה אך ורק לשיקום פליטים ערביים היושבים בישראל — כחוק.

על החוף הלבנוני, לא הרחק מגבול יש-ראל הצפוני, משתרעות שורות ארוכות של אוהלים אפורים. זהו מחנה הפליטים על שם העיר צור הסמוכה. במרכז שורות האוהלים, על אדמת החול של הכיכר החשופה המהוה מרכז המחנה העלוב, גיב מישוה מפת תבליט של פלסטין. מעליה התנוסס דגלה ה"אומי של אותה ארץ, הקיימת רק בלבנון. תושבי המחנה.

לא הרחק משם, כאחד האוהלים הגדולים, דחוסים קרוב למאה ילדים, מקשיבים קשב רב לדברי המורה. זוהי אחת כיתות בית-הספר המלמד את ילדי הפליטים קרוא וכתוב. המורה גם מלמד נושאים שאינם בחוכנית הלימודים הרשמית של סוכנות הסעד של א"י. לאחר כל שיעור הוא מלמד אותם פרק היסטוריה — תולדות עם וארצם שנכבשה על-ידי היהודים.

מדי יום חוזרים הם ע"י השרים שהמורה לימד אותם, שירים שאף הם אינם מופיעים בחוכנית הלימודים של א"י:

..... פלסטין מולדתנו, השיבה רצוננו;
הגייאד היא דרכנו, הדגל מאור עיונו;
האמונה היא נשנו, ההקרבה תפקידנו;
העמל הוא תחוקתנו, האיחוד לחם תוקנו,
החיות הוא אהוב נפשנו ופלסטין לעולם שלנו.

שלנו... שלנו... שלנו..."

מרחק 200 ק"מ דרומה, על חוף איתו ים, ליד עזה, משתרע מחנה הרומה בכל למהנה צור: שורות ארוכות של אוהלים, פליטים מחוסרי עבודה, ילדים המתחנכים על שנאת הכובש היהודי וקדושת הנקמה. לאורך אותה גבול, מורחה, צופנים רבבות נוספים של פליטים. כולם ברחו מפלסטין; כולם שיאפיים לחזור אליה.

זה ארבע שנים הם יושבים במחנותיהם, טבלים ויסוריהם הם קלף חשוב במישחק הדיפלומטי העכור של המרחב. כל זמן שהם ירשבים מסביב לגבולות ישראל יהיו סכנה אמיתית למדינה. זאת יודעות מדינות ערב, לכן לא נעשה כל נסיון, כמעט, להעבירם סנימה, לשקמם, לישבם מחדש.

אך גם מצב זה לא יאריך ימים. על שולחן המדיניות הבינלאומית שוב הונחה בעית ה"פליטים והתוצאה הכריעה אם הפליטים יושבו מחדש (גם בארצות ערב, גם בישראל) או שמא ייהפכו למעין לא-אזכוב ללוחמים נגד ישראל. בענין זה יש לישראל מה לומר. שאלה אחרת היא אם תדע לומר את הדבר הנכון.

גם מוחמד גיב לא הרחיק לכת עד כדי שיסיר את הגבול הספרדי בין מצרים ורצועת עזה, החוסם בפני הפליטים נתיב חופשי לירושלים. הוא הסתפק בארגון רכבות רחמים, שהסיעו את מיטב אמני מצרים לכל פינות הארץ, על מנת שיאספו חבילות מזון ובגדים לפליטי פלסטין.

קטרה, הפכו שומריה המוכרים של גדרה. אולם כל יידיותם ליהודים לא עזרה להם. כפרם נכבש, אושי השבט ברחו לעבר הרי יריחו, יחד עם שאר תושבי הכפר, הפלחים. במקלטם החדש סבלו הגוראים יותר מפלגי טים אחרים, שכן ידעו הכל כי היו יידיים טובים של היהודים.

ההשפלה הושלמה. אחרי משא ומתן ארוך, והצגת תעודות מכל מיני יהודים כי אכן היו הגוראים יידיים, הורשו לזכור לישראל, שוכנו ארעית במבדל גד. משם הורו עברו ליד רמלה. עתה ישבו הנכבדים (כולל

איראלים סוציאליסטים מתקדמים, העשויים להוציא את מצרים מן הביצה הפיאודלית. לשם כך יהיה זקוק להרבה פרסטיז'יה. האמריקאים מבינים זאת, לכן יסכימו הפעם האנגלים לפנות את צבאם.

מצרים תחם מנהיג בעל פרסטיז'יה, הם מאמינים, טובה להם יותר משורת מחנות מדי בריים, טבועים בים של שנאה. אם גיב לא יצליח בתוכניותיו, תהיה הסובלת העיר קרית ישראל. כי אין ספק שיעדיף להטות את זעם הממונים נגד אויב חיצוני מאשר הודות בכשלונו ולאבד את השלטון.

גיב ועוזרו סאלח סאלם (מתנשק עם מנהיגים סודאניים) שני נצחונות בשבוע אחד

פליטים

"שלנו... שלנו... שלנו..."

שיך סולימאן חוויילי, "השייך היהודי" ותגנו את בנייתם לבתים חדשים. העתונאים עקבו אחרי גאופו של אחד מבני השבט, ממושקף וחלקיפנים, שנשא דברו בשם השייך, יוסף מוחמד גרושי. בדי העתונאים היו תופסטים של הגאום, שחורגם לנוחיות, לעברית, על-ידי משרד התקלאות.

כמעט שהתיאשנו מרחמי אללה עד אשר אללה, יבורך שמו, הכריז הנואם, "נתן לנו את הגאולה על-ידי מדינתנו זו האהובה עלינו מאד... מסיבות בטחוניות נאלצנו לעזוב ולעבור לחברון, והלואי ולא הלכנו..." איש כמעט לא שם לב כי הנואם העדיף לא לומר את המלים שהודפסו בעלון הרשמי: "... כי האדם החופשי יעדיף את המות על ההשפלה. אני מרגיש השפלה כי בהיותנו בחברון ידענו את פירושה המלה הלכה למעשה, השפלה אשר רק פליטים יודעים אותה."

האורחים שבאו מתלאביב, ירושלים וגדרה ישבו מסביב, סרוחים או מקובצירגלים על המזרונות שהונחו בחצי-גורן מול שולחן ה"נשיאות. ברוח התנופפו דגלי המדינה שהורו באו במיוחד מתלאביב. המאורע שנתכנסו לחוג אותו היה: התנחלות פליטי השבט ב"ד אריש בכפרם החדש, ליד רמלה. שבט זה, שאנשיו מונים עתה קרוב למאת, נוסד בארץ על-ידי שני אחים שברחו מטרפולו לפני שבעים שנה. הם הגיעו ל"מושבה פתחתקוה, פנו לאברהם שפירא ש"העסיקם כשומרים. כאשר נוסדה גדרה ב"דרום, שלחם שפירא לעסוק גם שם בשמירה. בני הגוראים התיישבו בכפר הערבי הסמוך